

Katja Mäkineste

PERUNKIRJOITUS

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma
Marraskuu 2017**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Marraskuu 2017	Tekijä/tekijät Katja Mäkineste
Koulutusohjelma Liiketalous		
Työn nimi PERUNKIRJOITUS		
Työn ohjaaja Janne Peltoniemi		Sivumäärä 25 + 4
Työelämäohjaaja		
Opinnäytetyön tavoitteena oli saada hyvä peruskatsaus perunkirjoitukseen. Työssä vastataan kysymyksiin, kuka perukirjan laatii, milloin laaditaan, miksi ja miten perukirja laaditaan. Työssä kerrotaan perustietoa perunkirjoituksesta, perukirjan tehtävistä, kuolinpesän osakkaista, omaisuuden ja erilaisten vähentämiskelpoisten velkojen merkitsemisestä sekä omaisuuden nettoarvon laskemisesta. Opinnäytetyössä laadittiin ohjeistus perukirjaan vaadittavista tiedoista ja liitteistä sekä siitä, mitä asiakirjoja perukirjaan vaaditaan. Perunkirjoitus on aiheena laaja ja perukirja on aina yksilöllinen. Kenelläkään ei ole samanlaista perukirjaa, kuolinpesän osakasluettelo ja omaisuusluettelo ovat aina erilaisia, ne voivat olla laajia tai suppeita. Työ oli rajattu tilanteeseen, jossa vainajalla ei ollut huollettavia perillisiä, vainajalta jää leski ja rintaperillisiä eikä omaisuus ollut suurta ja moninaista. Työ aloitettiin tavoitteen määrittämisellä. Työ oli tietoperusteinen ja informaatio oli hankittu lähinnä kirjoista ja internetistä.		
Asiasanat Perukirja, perunkirjoitus		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date November 2017	Author/s Katja Mäkineste
Degree programme Business Administration		
Name of thesis ESTATE INVENTORY		
Instructor Janne Peltoniemi		Pages 25 + 4
Supervisor		
The objective of the thesis was to get a good basic overview of the estate inventory process. The thesis discusses the questions of who will prepare the estate inventory, when it should be prepared, why it is needed and how the estate inventory will be drawn up. The thesis provides basic information on estate inventory, its duties, the people involved in the estate of a deceased person, assets and various deductible debts as well as calculation of the net asset value. There are also guidelines for drawing up an estate inventory deed, concerning the required information and attachments as well as what documents are required for drawing up the deed. The estate inventory is a wide topic and each estate inventory deed is unique. Nobody has a similar deed, as the list of involved people and inventory of the estate are always different, and they can be broad or narrow. The thesis was limited to a situation where the decedent does not have dependents heirs, the widow and heirs are left behind, and the property is not large and varied. The thesis project was started by defining the goal. The work was based on information and the information was mainly acquired from books and the Internet.		

Key words

estate inventory, estate inventory deed, inventory of a deceased person's estate

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 PERUNKIRJOITUS	2
2.1 Perunkirjoitusvelvollisuus	2
2.2 Toimituttamisvelvollisuus	3
2.3 Pesän ilmoittaja.....	4
2.4 Toimittamisaika.....	4
2.5 Perunkirjoitustilaisuus.....	5
2.6 Perunkirjoituksen laiminlyöminen ja sen seuraukset.....	5
2.7 Perukirjan täydentäminen perunkirjoituksen jälkeen.....	6
3 PERUKIRJAN TEHTÄVÄT	8
3.1 Kuolinpesän osakkaat	8
3.2 Omaisuusluettelo	10
3.3 Perintöveroilmoitus	11
4 AVIOLIITON VAIKUTUS PERUKIRJAAN	12
4.1 Omaisuuden ositus	12
4.2 Leskensuojasäädökset	13
5 PERUKIRJAN LAATIMINEN.....	15
5.1 Osa I, Johdanto.....	15
5.2 Osa II, Varallisuusluettelo.....	16
5.2.1 Varat ja niiden arvostaminen	16
5.2.2 Velat ja velvoitteet ja niiden arvostaminen.....	18
5.2.3 Vähennyskelpoiset menot	19
5.2.4 Ennakkoperinnöt ja lahjat	20
5.2.5 Vakuutuskorvaukset.....	21
5.3 Osa III, Vakuutukset	21
5.4 Liitteet	22
6 POHDINTA.....	24
LÄHTEET.....	25
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Työn tavoitteena oli saada selkeä ohjeistus perunkirjoituksen perusasioihin, vastaten kysymyksiin mitä, miksi, milloin ja miten. Toivoakseni opinnäytetyöstä olisi hyötyä kuolleen henkilön läheisille, jolle perunkirjoitus ja muut viranomaisille tehtävät ilmoitusasiat ovat vieraita. Vaikka perunkirjoituksen tekisikin ulkopuolinen, on mielestäni hyvä, että pesänhoitaja ymmärtää perusasiat.

Työn aihe tuli mieleeni, kun läheinen henkilö kuoli. Vaikka itse en ollut perunkirjoitusvelvollinen enkä edes sukulainen, jouduin avustamaan pesänilmoittajaa. Kaikki oli itselle uutta ja outoa. Pesänilmoittaja sai kyllä paljon apua, sillä ystävät, sukulaiset ja naapurit neuvoivat vilpittömästi omien kokemustensa perusteella, ja myös pankista annettiin ohjeita. Tilanne saattoi kuitenkin olla aivan erilainen. Itse koin hämmentävänä sen, että ohjeet olivat hyvin yksioikoiset. Missään ei kerrottu: mitä ja miksi? Luulisin, että perunkirjoitusta tekevä henkilökunta olisi kiitollinen, kun aivan kaikkia laskuja ym. papereita ei postitettaisi.

Opinnäytetyö on kohdennettu tilanteeseen, jossa keskiverto-omaisuuden omistavan perheen aviopuoliso kuolee ensin ja kuolinpesään jää leski ja lapset. Perunkirjoitus ei ole näin yksinkertainen, kun osakkaita ja/tai omaisuutta on paljon tai siihen liittyy aineetonta omaisuutta tai kuolleella on esimerkiksi yritystoimintaa. Opinnäytetyössä ei ole huomioitu pesänjakoa, kuolleen yrittäjyyttä eikä verotuksellisia asioita.

Koska työssä on paljon sivistyssanoja ja useisiin merkitykseltään samoihin asioihin on yleisessä käytössä eri sanoja, olen tehnyt minisanaston (LIITE 1). Sanastossa on vain tärkeimmät sanat tähän työhön liittyen. Lopussa on pikaopas (LIITE 4), koskien perunkirjoitusta. Pikaoppaassa on sivunumerot, joista asiasta löytyy lisää tietoa.

2 PERUNKIRJOITUS

Perunkirjoitus on pakollinen jäämistöoikeudellinen toimitus, jonka perusteella laaditaan perukirja. Perukirja on puolestaan eräänlainen kooste vainajan ”elämästä” ja omaisuudesta. Siihen merkitään kuolinpesän oikeudenomistajat (pesän osakkaat ja leski) sekä yksilöidysti ja arvomääräisesti vainajan sekä mahdollisen lesken varat ja velat. Perukirjaan merkitään perilliset tarkan sukuselvityksen mukaan. Perukirjaan merkitään myös muut mahdolliset erityistestamentinsaajat. Erityistestamentinsaaja ei kuitenkaan ole erityistestamentin perusteella pesän osakas. Perukirjan laatimiseen valitaan kaksi uskottua miestä, jotka ovat oikeustoimikelpoisia (Koponen 2017, 34). Perukirjan voi laatia kuka vain. Perunkirjoituspalveluita tarjoavat mm. pankit, oikeusaputoimisto ja lakiasiatuimistot. (Puronen 2013, 14–15.)

2.1 Perunkirjoitusvelvollisuus

Luonteeltaan perunkirjoitus on jäämistöoikeudellinen velvoite, joka ei ole riippuvainen vainajan iästä tai pesän varallisuudesta. Perunkirjoitus on lain mukaan toimitettava, jos henkilö kuolinhetkellään asui Suomessa vakituisesti. Kansalaisuudella ei ole väliä. Perunkirjoituksen toimittamisvelvollisuudesta voi vapautua vain, jos henkilö on todennetusti asettunut pysyvästi asumaan ulkomaille ja hänet on poistettu kotipaikkarekisteristä tämän takia. (Aarnio, Kangas, Puronen, Rabinä 2016, 8, 79–80, 85.)

Perukirjan korvaava veroilmoitus on käytännössä harvinainen, mutta kun vakituisesti muualla asuneella henkilöllä oli kuollessaan omaisuutta Suomessa, ilmoitukseksi riittää perintöveroilmoitus. Näissäkin tapauksissa yleensä toimitetaan perunkirjoitus eikä perukirjan laatimiselle ole esteitä, tällä vältetään vakituisen asuinpaikan todistaminen. Perintöveroilmoitus tehdään samalla lomakkeella kuin lahjaveroilmoitus, mutta otsikko

muutetaan kirjoittamalla ylämarginaaliin ”Perintöveroilmoitus”. Lailla on perukirjalle asetettuja vaatimuksia ja näin ollen pelkkä perintöveroilmoitus ei useinkaan käy perukirjan vaihtoehtona. (Puronen 2013, 14–15.)

2.2 Toimituttamisvelvollisuus

Toimituttamisvelvollisuus koskee henkilöä, jonka hoidossa jäämistö on. Yleensä toimituttamisvelvollinen on kuolinpesän osakas esimerkiksi leski, mutta osakkuus ei ole välttämätöntä ja toimituttamisvelvollinen voi olla mm. avopuoliso. Toimituttamisvelvollisuus kuitenkin edellyttää sopivuutta kyseiseen tehtävään. Tämä tarkoittaa, että henkilön on oltava oikeustoimikelpoinen, dementoitunut leski tai alaikäinen kuolinpesän osakas eivät ole vastuussa perunkirjoituksen toimittamisesta. On jopa mahdollista, että kukaan ei ole perunkirjoituksen toimituttamisvelvollinen. (Aarnio ym. 2016, 91–92.)

Vaikka perittävä olisi määrännyt testamentilleen toimeenpanijan, ei se poista perunkirjoituksen toimituttamisvelvollisuutta. Osakkaat voivat itse valtuuttaa ulkopuolisen henkilön perunkirjoituksen suorittamiseen. Jos valtuutettu henkilö hyväksyy osakkaiden toimeksiannon, perunkirjoitusvelvollisuus siirtyy tällöin hänelle. Valtuutettu ei joudu henkilökohtaiseen velkavastuuseen velkojaan nähden, eikä osakkaille siirry velkavastuuta, vaikka valtuutettu laiminlöisi perunkirjoituksen toimittamisen määräajassa, mutta valtuutettu voi joutua korvaamaan veronkorotukset. (Aarnio ym. 2016, 94.)

Toimituttamisvelvollinen huolehtii, että perunkirjoitus suoritetaan määräajassa. Perunkirjoitusvelvollisen on valittava perunkirjoitukseen kaksi uskottua miestä (Perintökaari 5.2.1965/40, 20:2 §). Uskottujen miehen tulee kirjoittaa perukirjaan todistus siitä, että he ovat merkinneet ja arvioineet pesän varat parhaan ymmärryksensä mukaan (Perintökaari 5.2.1965/40, 20:6.3 §). Uskottujen miesten tehtävänä on toimittaa perunkirjoitus. Uskotuille miehille ei ole kelpoisuusvaatimuksia, mutta heidän on oltava oikeustoimikelpoisia ja

myöhempiä riitoja välttääkseen myös esteettömiä. Uskottu mies voi olla pesän osakaskin. Kun perunkirjoitustilaisuuden aika ja paikka on sovittu, uskotut miehet on valittu, kutsut lähetetty, virkatodistukset tilattu ja muut perunkirjoitusta valmistelevat tehtävät on hoidettu, on toimituttamisvelvollisen velvollisuus täytetty. Toimituttamisvelvollisuus ei tarkoita, perunkirjoituksen toimitusvelvollisuutta. Uskottuina miehinä toimivat pankit, asianajotoimistot ja oikeusaputoimistot, mutta nykyään ammattilaisten tekemät perukirjat ovat harvinaisempia. (Aarnio ym. 2016, 104–105, 114; Puronen 2013, 16, 27–29, 39.)

2.3 Pesän ilmoittaja

Henkilön, joka hoitaa jäämistöä tai on parhaiten perehtynyt jäämistöön, tulee toimia pesän ilmoittajana (Perintökaari 5.2.1965/40, 20:6.1 §). Pesän ilmoittajan tulee antaa tarvittavat tiedot perunkirjoitusta varten (Perintökaari 5.2.1965/40, 20:6.2 §). Perunkirjoituksessa väärrien tietojen antaminen tai tiedon salaaminen on rangaistava teko (Aarnio ym. 2016, 156). Perukirjassa pesän ilmoittaja vakuuttaa valaehdoisesti, ettei hän ole jättänyt mitään ilmoittamatta ja, että hänen antamansa tiedot ovat oikeita. Pesän ilmoittajan tulee olla läsnä perunkirjoitustilaisuudessa. (Puronen 2013, 40.)

2.4 Toimittamisaika

Perunkirjoituksen toimittamiseen on annettu aikaa kolme kuukautta. Määräajan laskeminen alkaa henkilön kuolinpäivää tai kuolleeksi julistamisen päivää seuraavasta päivästä. Pyhäpäivät eivät anna lisää aikaa perunkirjoituksen toimittamiseen, mutta verohallinnolta voidaan anoa lisää aikaa. Hakemus tulee tehdä kirjallisesti mihin tahansa verotoimistoon. Helpon asia hoituu vainajan kotikuntaan määräytyvässä verotoimistossa. Hakemuksen tulee olla toimitettuna kolmen kuukauden määräajassa. Huomioitavaa on, että veroviranomainen voi antaa kielteisen päätöksen anomukseen. Kielteisen päätöksen tullessa,

voidaan tehdä uusi hakemus, mutta hakemuksen on oltava veroviranomaisella saman kolmen kuukauden ajan sisällä kuolemasta. Myönteinen päätös ei ole este hakea uutta lisääikaa. (Aarnio ym. 2016, 79–83; Puronen 2013, 41; Perunkirjoitus ja perukirja.)

Perukirja tulee toimittaa veroviranomaiselle kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta. Perukirjan toimittamisessa on käytössä pyhäpäiväsääntö, jolloin perukirja voidaan toimittaa vielä pyhäpäivän jälkeisenä arkipäivänä. (Aarnio ym. 2016, 83.)

2.5 Perunkirjoitustilaisuus

Pesän ilmoittaja (kuolinpesän osakas joka huolehtii pesästä) ja uskotut miehet, päättävät perunkirjoituksen ajasta ja paikasta. Kaikki pesän osakkaat tulee kutsua tilaisuuteen. Kutsu perunkirjoitukseen tulee toimittaa hyvissä ajoin, jotta osakkaat ehtivät hankkia asiamiehen tilaisuuteen ja/tai muuten järjestää esimerkiksi vapaata. Tilaisuuteen ei ole pakko osallistua tai siihen voi valtuuttaa edustajan. Perunkirjoitusta ei saa pitää aiemmin kuin kahden viikon päästä kuolemasta. Koska kuolemiseen liittyy paljon hoidettavia asioita ja perukirjaan tarvittavaa tietoa voi olla hidasta hankkia, onkin viisaampaa pitää perunkirjoitus juuri ennen määräaikaa. Perunkirjoituksen pitopaikalla ei sen sijaan ole mitään merkitystä. Joissakin tapauksissa on mahdollista pitää useampi perunkirjoitus. Jos perunkirjoituksia pidetään useampia, laaditaan yhdistelmäperukirja, jossa on varojen ja velkojen yhdistelmä. (Aarnio ym. 2016, 89–90.)

2.6 Perunkirjoituksen laiminlyöminen ja sen seuraukset

Perunkirjoituksen laiminlyöminen ei ole rangaistava teko, mutta tällöin toimituttamisvelvollinen henkilö / osakas on henkilökohtaisesti vastuussa vainajan velasta. Perunkirjoitus ja täydennys- tai oikaisuperunkirjoitus on suoritettava määräajassa ja

asianmukaisella tavalla, välttyäkseen velkavastuusta. Velkavastuu pysyy täydennys- tai oikaisuperukirjan laatimatta jättämisen vuoksi, jos laiminlyöntiä voidaan pitää erityisen moitittavana. (Aarnio ym. 2016, 92.)

Pelkkä kuolinpesän osakkaana olo ei kuitenkaan riitä vastuussa oloon, eli passiivinen osakas ei ole velkavastuussa, mutta jos omaisuutta on hoitanut useampi kuolinpesänosakas, ovat he kaikki vastuullisia perunkirjoituksen laiminlyömisestä ja näin ollen vastuussa veloista. (Aarnio ym. 2016, 92–93.)

Jos perittävän tai pesän velkoja vaatii maksua velasta siihen vedoten, että osakas on laiminlyönyt perunkirjoituksen toimituttamisen, osakas vapautuu velkavastuusta, jos hän osoittaa, ettei hän ole menettelyllään, toimenpiteellään tai laiminlyönnillään pesän hallinnossa aiheuttanut korvattavaa vahinkoa (Aarnio ym. 2016, 93 rivi 22–26).

Kuolleitten luettelon tietojen perusteella verohallinto pystyy seuraamaan perunkirjoitusvelvollisuuden täyttämistä. Jos perukirjaa ei ole toimitettu määräajassa, antaa verohallinto kehotuksen perukirjan antamiseen. Kehotuksen jäädessä tuloksettomaksi, verohallinto voi tehdä verotuksen arvioimalla (arvioverotus) tai verottaja ilmoittaa laiminlyönnistä käräjäoikeuteen. Ilmoitus jätetään, kun omaisuudesta todennäköisesti tulisi määrättäväksi perintöveroa. Käräjäoikeus määrää sopivan henkilön perunkirjoituksen toimittamiseksi. Yleensä perunkirjoitus jää tekemättä varattomissa pesissä. (Aarnio ym. 2016, 155–156; Puronen 2013, 42.)

2.7 Perukirjan täydentäminen perunkirjoituksen jälkeen

Jos perunkirjoituksen jälkeen tulee ilmi uusia varoja tai velkoja, toimitetaan täydennysperunkirjoitus ja täydennysperukirjassa uudet tiedot ilmoitetaan kuten varsinaisessakin perukirjassa. Täydennysperunkirjoitukseen on ryhdyttävä, kun perukirjaan merkitty varallisuus on merkittävästi virheellinen. Päivästä, jolloin uudet varat tai velat ovat

tulleet tietoon, on vastuullisella yksi kuukausi aikaa täydennysperunkirjoituksen pitämiseen. Verohallinto voi myöntää jatkoaikaa täydennysperunkirjoituksen pitämiseen. (Aarnio ym. 2016, 88.) Lomakkeet löytyvät verohallinnon internet-sivulta https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/yhteystiedot-ja-asiointi/lomakkeet/kuvaus/lisaaikaa_perunkirjoituksen_toimittamis/.

Varallisuus on voinut lisääntyä tuloilla, jotka ovat tulleet maksuun vasta kuoleman jälkeen, tai jos takausvastuu on realisoitunut kuoleman jälkeen. Usein myös mahdolliset vakuutuskorvaukset maksetaan perunkirjoitustilaisuuden jälkeen. Korvausmäärää ei tiedetä ja edunsaaja ei välttämättä ole perillinen. Jos korvaus maksetaan edunsaajalle, voidaan Verohallintoon tehdä vapaamuotoinen ilmoitus, mutta kuolinpesälle maksetusta korvauksesta tulee laatia täydennysperukirja. Vaikka perukirjassa olisi laskettu omaisuuden arvo väärin, perukirjassa olleen kirjoitus- tai laskuvirheen vuoksi, ei ole tarpeen järjestää täydennysperunkirjoitusta, vaan vapaamuotoinen ilmoitus verohallinnolle riittää. (Aarnio ym. 2016, 86–88.)

Jos perintöveroja ei ole ehditty toimittaa ja tietoon tulee asioita, joilla voi olla vaikutusta perintöveron määrään, tällöin voidaan tehdä vapaamuotoinen ilmoitus verohallinnolle. Vapaamuotoinen ilmoitus ei ole täsmällisesti täydennysperunkirjoitus ja sitä voidaan vain niissä tapauksissa, joissa ilmoituksella ei ole vaikutusta pesän laajuuteen. (Aarnio ym. 2016, 86.)

Oikaisuperukirja laaditaan, jos perittävän kuoleman jälkeen ilmaantuu uusi perillinen, testamentinsaaja tai jos joku perillinen on sivuutettu jaossa tai kun ”perittävälle kuuluva” merkityksellinen asia todetaan myöhemmin kuuluneenkin toiselle henkilölle. Jos perintö on jaettu jo aiemmin, täytyy suorittaa perinnönjaon oikaisu, jossa peritty omaisuus jaetaan uudelleen ja myös perintöverot oikaistaan. Oikaisu on mahdollista kymmenen vuoden ajan perintöveropäätöksestä. (Aarnio ym. 2016, 86.)

3 PERUKIRJAN TEHTÄVÄT

Perukirjalla on kolme tärkeää tehtävää, ensimmäiseksi se on osakasluettelo, toiseksi se on omaisuusluettelo ja kolmanneksi se toimii perintöveroilmoituksena (Puronen 2013, 15–16). Perukirja on tärkeä dokumentti jäämistön selvitys- ja jakoasiakirjana. Perukirja on kooste oikeudellisesti tärkeistä asiakirjoista, joilla on vaikutusta myöhemmin suoritettavan osituksen tai erottelun ja perinnönjaon sisältöön. (Aarnio ym. 2016, 4.)

3.1 Kuolinpesän osakkaat

Kuolinpesän osakkaita ovat perintökaaren mukaisesti perilliset, testamentin (yleisjälkisäädöksen) saajat sekä eloon jäänyt puoliso tietyillä ehdoilla. Perukirjasta ilmenevät kaikki perilliset ja testamentinsaajat. (Aarnio ym. 2016, 2.) Sukuselvitysvirkatodistuksesta selviää vainajan sukupuu. Katkeamattomat sukuselvitykset on kerättävä kaikista seurakunnista tai väestörekisteristä, joissa vainaja on ollut kirjoilla 15-vuotiaasta kuolemaansa asti. (Aarnio ym. 2016, 119.)

Perilliset ovat kuolinpesän osakkaita, toisin sanoen oikeuden omistajia. Perillinen voi olla ensisijaisperillinen tai sijaisperillinen. Ensisijaisperillinen toisin sanoen primääriperillinen on ensisijaisesti perintöön oikeutettu. (Aarnio ym. 2016, 94.) Kuolinpesän osakkaista, perimysjärjestyksestä ja muista tärkeimmistä huomioitavista asioista on seuraavalla sivulla taulukossa 1. Perillisyydestä löytyy enemmän tietoutta Perintökaaresta luvuista 2–4.

TAULUKKO 1. Kuolinpesän osakkaat ja perimysjärjestys.

	Osakas	Muuta huomioitavaa
1. Rintaperillinen /ensisijaisperillinen (lapset, lapsenlapset, jne. alenevassa polvessa)	Kyllä	- Alaikäisellä tai vajaavaltaisella lakimääräinen edunvalvoja edustaa kuolinpesän yhteishallinnossa (esim. huoltaja tai ristiriitatilanteissa ulkopuolinen valvoja) - Osakkaan ollessa edunvalvonnassa tulee perukirjan jäljennys aina toimittaa maistraattiin. (Aarnio ym. 2016, 5) - Lakiosa koskee rintaperillisiä
2. Sijaisperilliset (äiti ja isä, jos vanhemmista toinenkaan kuollut vainajan perivät vainajan sisarukset)	Kyllä, jos lapsia tai puolisoa ei ole	- Seuraavassa kappaleessa (sivulla 10) tarkennuksia tähän
3. Isovanhemmat	Kyllä, jos 1:ssä ja 2:ssa mainittuja ei ole	- Serkut eivät peri
Valtio	Kyllä, jos tasoilta 1-3 ei perillisiä eikä testamenttia	
Avioliiton ulkopuolella syntyneet	Kyllä	- Perii äitinsä ja äidin puolen sukulaiset, perii isän ja isän puolen sukulaiset, jos isyys vahvistettu
Ottolapset (adoptiolapset)	Kyllä	- Perii ottovanhempansa, ei peri luonnollisia vanhempiaan (laki muuttunut 1.7.2012 ja ennen vuotta 1980 adoptoidulla lapsella oikeus periä biologiset vanhempansa)
Yleisjälkisaädöksen saajat	Kyllä	- Yleisjälkisaädöksen saaja saa samantyyppisen aseman kuin perillinen
Eloon jäänyt aviopuoliso (leski)	- Eloonjäänyt perii puolisonsa (lapsettomat puoliset) - Kun yleistestamentin saaja - Avio-oikeuden nojalla, kun ainakin toisella puolisoilla avio-oikeus toisen omaisuuteen	- Osakkuudesta huolimatta leski kutsuttava perunkirjoitustilanteeseen - Perintöoikeutta ei ole: ➤ testamentilla ➤ asumusero ➤ avioero vireillä tuomioistuimessa - Avio-oikeus voidaan poistaa osittain tai kokonaan avioehtosopimuksella - Avio-oikeus palautuu, jos avioero on rauennut
Eronnut aviopuoliso	- Osakas, avio-oikeuden perusteella omaisuuden ositukseen asti	- Jos ositus on toimittamatta, myös aikaisempi puoliso on kutsuttava perunkirjoitukseen. Jäämistöositusta ei tarvitse tehdä, jos avioerosta johtuva omaisuuden ositus on tehty aiemmin, mutta oikeus omaisuuden ositukseen ei vanhene tai katkea toisen puolison kuolemaan.
Avopuoliso	- Jos testamentin saaja	- Perintöverotukseen vaikuttaa onko tai onko ollut puolisoilla yhteinen lapsi sekä ovatko puoliset olleet aiemmin avioliitossa
Samaa sukupuolta olevien parisuhde	- Jos rekisteröity	- Rekisteröity parisuhde rinnastetaan puolisoihin - Avio-oikeus toistensa omaisuuteen, mikäli ei ole avioehtosopimuksella muuta sovittu
Velkojat	Ei	
Erityistestamentin (legatin) saaja	Ei	- Voi olla pesän osakas muilla perusteilla

Sijaisperillinen (ts. sekundääriperillinen / sijaantuloperillinen), tulee kuolinpesän osakkaaksi muun muassa, kun ensisijaisperillinen on kuollut ennen perittävää, ensisijaisperijä on surmannut perittävän tai kun perittävä on tehnyt ensisijaisperillisen perinnöttömäksi. Sijaisperillinen on kuolinpesän osakas myös, jos ensisijainen perillinen on luopunut perinnöstä tai jos ensisijaisperillinen ei ole saattanut voimaansa oikeuttaan perintöön. Perintöosuuden luovutus ja perinnöstä luopuminen eivät ole sama asia. Perintöosuuden luovuttaja pysyy pesän osakkaana, eikä luovutuksen saajasta tule pesän osakasta. (Aarnio ym. 2016, 95–96.)

3.2 Omaisuusluettelo

Vainajan omaisuus luetteloidaan omaisuuslajeittain (Aarnio ym. 2016, 159). Kaikki aineellinen, aineeton ja muut rahanarvoiset oikeudet on kirjattava perukirjaan. Omaisuus on yksilöitävä riittävällä tarkkuudella, eli kiinteistötunnukset, rekisterinumerot, pankkitilien numerot ja osakenumerot muutamia mainitakseni. Omaisuudelle määritetään rahallinen arvo, eli arvostetaan. Varat arvostetaan kuolinhetken käypään arvoon. Tietoja kerätään pankilta, vakuutusyhtiöltä, veroviranomaiselta ja muilta viranomaisilta. Vähäistä koti-irtaimistoa (arvo alle 4 000€) ei tarvitse erikseen eritellä, mutta jos irtaimistoon kuuluu esimerkiksi arvokkaita tauluja (yli 3000€), ne tulee yksilöidä ja arvostaa. Perukirjaan merkitään eloonjääneen puolison varat, velat ja avio-oikeuden ulkopuolinen omaisuus. Kun eloonjäänyt puoliso kuolee, lesken perukirjaan ei merkitä aiemmin kuolleen puolison omaisuutta, vaikka kuolinpesä olisikin jakamaton. Liitteeksi lesken perukirjaan, on kuitenkin laitettava kopio aiemmin kuolleen puolison perukirjasta. (Aarnio ym. 2016, 166, 208, 210; Puronen 2013, 47–49.) Omaisuusluettelo helpottaa perinnönjakoa ja on hyvä pohja ositukselle, voihan mennä jopa vuosikymmeniä ennen kuin jako suoritetaan (Aarnio ym. 2016, 4).

3.3 Perintöveroilmoitus

Perintöverovelvollisuus on vero-oikeudellinen (julkisoikeudellinen) velvoite. Jos jäämistöstä tulee testamentin tai perinnön kautta Suomeen omaisuutta (eli jos omaisuuden saajalla on varsinainen koti Suomessa), saaja on perintöverovelvollinen, ellei kansainvälisistä verosopimuksista muuta johdu. (Aarnio ym. 2016, 80, 85.)

Perukirja toimii veroilmoituksena, jonka perusteella perintövero määräytyy (Aarnio ym. 2016, 257). Perukirjassa ilmoitetaan perittävän omaisuuden määrä ja sen jakajat. Perintöverotuksen laskemiseen verohallinto tarvitsee tiedon omaisuuden rahallisesta arvosta, eli jäämistön omaisuus on arvostettava. Kun perinnönjättäjän avioliitto purkautuu kuoleman johdosta tai perintöverotus suoritetaan vasta lesken kuoleman jälkeen, omaisuus ositetaan laskennallisesti ja perintöosuudet määritetään. (Aarnio ym. 2016, 5.)

Perintöverot lasketaan perukirjan nettovarallisuuden perusteella. Nettovarallisuudella tarkoitetaan varallisuutta, joka jää jäljelle, kun kuolinpesän jäämistövarallisuudesta on vähennetty velat ja muut erät (katso tarkemmin osio 5.2.3). Perintöosuusverotuksessa jokainen perillinen maksaa perintöveroa vain saamastaan osuudesta. (Aarnio ym. 2016, 5; Puronen 2013, 48.)

Veroilmoituksena perukirjan täsmällisyysvaatimus koskee perukirjaan kirjattavia tietoja. Tarkasti laadittu perukirja nopeuttaa verotuksen toimittamista ja vähentää riskiä tulla väärin verotetuksi. (Aarnio ym. 2016, 5.)

4 AVIOLIITON VAIKUTUS PERUKIRJAAN

Jos avioliitto päättyy kuolemaan tai avioeroon, on puolisoitten kesken tehtävä omaisuuden ositus. Avioliiton päättyttyä puolison kuolemaan merkitään molempien puolisoitten omaisuus ja suoritetaan ositus. Jos avioliitto on päätynyt avioeroon eikä ositusta ole tehty, ositus tehdään perukirjassa. Jos avioeron jälkeen on tehty ositus, tarvitaan perukirjaan viralliset paperit osituksesta. Ositukseen vaikuttavat esimerkiksi avioehto.

Laissa on haluttu turvata eloonjääneen puolison tilannetta ja sen vuoksi on säädetty leskensuojasäädöksiä. Näitä leskensuojasäädöksiä ovat tasinkoetuoikeus sekä asumis- tai hallintaoikeus. Tasinkoetuoikeudessa eloonjääneen puolison ei täydy antaa osaa omaisuudestaan puolison perillisille, vaikka hänellä olisikin enemmän omaisuutta. Asumisoikeudella /hallintaoikeudella turvataan, ettei puoliso jää kodittomaksi.

Perukirjaan kirjataan molempien puolisoitten varat ja velat, avio-oikeuden alaiset sekä myös se omaisuus joka ei ole avio-oikeuden alaista. Täytyy myös olla selvitetty, miksi kyseinen omaisuus ei ole avio-oikeuden alaista omaisuutta. Perukirjaan merkitään, käyttääkö puoliso tasinkoetuoikeuttaan ja hallintaoikeuttaan.

4.1 Omaisuuden ositus

Perukirja on yhteenveto vainajan omaisuudesta, johon kirjataan vainajan kaikki varat ja velat kuolinhetkellä. Jos vainaja oli naimisissa kuollessaan, myös lesken varat ja velat kirjataan. Perukirjaan on merkittävä perusteet, minkä vuoksi puolisoilla ei ole oikeutta toisen omaisuuteen tai osaan siitä. Kun avioliitto purkautuu toisen puolison kuoleman vuoksi, on ennen perinnönjakoa määriteltävä jaettava omaisuus. Jaettava omaisuus koostuu yhteisomisteisesta omaisuudesta tai vain toisen puolison omaisuudesta. Kummallakin puolisoilla on pääsääntöisesti avio-oikeus toisen omaisuuteen, jollei muuta ole sovittu.

Yksinkertaistettuna: toisen puolison kuoltua, puolisoiden yhteinen omaisuus lasketaan yhteen ja siitä puolet saa leski ja toisen puolen perilliset. Vainajan ollessa varakkaampi kuin eloon jäänyt puoliso, saa eloon jäänyt puoliso osan vainajan omaisuudesta. Eloon jääneen ollessa varakkaampi, hänen ei kuitenkaan tarvitse jakaa omaa omaisuuttaan elinaikanaan. (Aarnio ym. 2016, 23–25; Koponen 2013, 16–17.)

Avio-oikeus voidaan poistaa, avioehdolla, lahjakirjaan liitettyllä ehdolla, testamentin määräyksellä ja henkivakuutuksen edunsaajan ehdolla. Toisen puolison ollessa konkurssissa, voidaan avio-oikeus myös irtisanoa yksipuolisesti (ei koske ulosmittausta, eikä velkasaneerausta ja konkurssin alkamisesta ilmoitus on tehtävä vuoden sisällä). Avio-oikeuden irtisanominen ja avioehtosopimus on rekisteröitävä maistraatissa saadakseen toivotut oikeusvaikutukset. (Aarnio ym. 2016, 23–25; Koponen 2013, 16–17.)

4.2 Leskensuojasäädökset

Leskensuojasäädös on luotu turvaamaan lesken asemaa puolison kuoleman jälkeen. Jos tätä säädöstä ei olisi, voisivat perilliset vaatia perinnönjakamista ja leski voisi menettää ”kotinsa”. Verotuksessa leskensuojasäädökset huomioidaan jo perukirjaan tehtävässä laskennallisessa jaossa. (Puronen 2013, 99–100.) Leskellä on hallintaoikeus asuntoon, vaikka hänellä ei olisi avio-oikeutta vainajan omaisuuteen. Avopuolisolla ei vastaavia etuja ole muuten kuin testamentin kautta.

Leski voi avioliittolain nojalla kieltäytyä luovuttamasta omaa omaisuuttaan ensin kuolleen puolison perillisille. Tätä kutsutaan tasinkoetuoikeudeksi ja on lesken henkilökohtainen oikeus ja turvaa leskeä, kun leskellä on avio-oikeuden alaista omaisuutta enemmän kuin kuolleella. On tärkeää mainita perukirjassa, jos leski kieltäytyy tasingon luovuttamisesta. Verotuksessa tasinko katsotaan maksetuksi, jos erillistä ilmoitusta ei ole. Vaatimuksen unohtuessa on kuitenkin mahdollista kirjallisesti toimittaa tasinkoetuoikeuden käytöstä

vaatimus verohallintoon ja se otetaan huomioon, jos vaatimus on saapunut ennen verotuksen toimittamista. Jos tasingon käyttö tulee esille vasta osituksessa ja verotus on jo toimitettu, niin verotusta on mahdollista oikaista myöhemminkin. (Aarnio ym. 2016, 132–133, 140; Puronen 2013, 100–101.)

Perukirjassa on mainittava käyttääkö leski hallintaoikeuttaan pitää jakamattomana puolisoiden yhteistä kotia tai muuta jäämistön kodiksi sopivaa asuntoa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, etteivät perilliset voi hädätä leskeä asunnosta ilman tämän suostumusta. Myöskään pesän jakaminen tältä osin ei ole mahdollista ilman lesken lupaa. Tämä hallinta-/asumisoikeus on voimassa, vaikka puolisoilla ei olisikaan avio-oikeutta toistensa omaisuuteen (avioehto), mutta poistuu, jos lesken omaan omaisuuteen sisältyy hänelle sopiva koti. Muusta vainajan jäämistöstä perilliset voivat vaatia perinnönjakoa milloin vain. (Aarnio ym. 2016, 144, 279–280; Puronen 2013, 101–102.)

Lesken asumisoikeus tai hallintaoikeus rasittaa perillisten omaisuuden arvoa ja alentaa perintöveron määrää, ja vero voi pudota jopa tuhansia euroja. Leskelle ei kuitenkaan tule perintöveroa tämän oikeuden käytöstä. (Aarnio ym. 2016, 145; Puronen 2013, 102.)

5 PERUKIRJAN LAATIMINEN

Muotovaatimuksia perukirjaan ei ole, vaan tärkeintä on kirjan sisältämät tiedot. Valmiiksi painetuilla perukirjamalleilla on usein liian vähän tilaa kaikkiin tarvittaviin tietoihin ja onkin helpompaa räätälöidä alusta alkaen uusi perukirja. (Aarnio ym. 2016, 5.) Perukirja voi olla Wordilla luotu asiakirja (LIITE 2) tai valmiiseen lomakepohjaan tehty (LIITE 3). Valmiin pohjan etu on, että tarvittavat tiedot lisätään valmiisiin tietolaatikoihin ja mitään ei pääse unohtumaan niin helposti.

5.1 Osa I, Johdanto

Perukirjan ensimmäiseen osaan eli johdantoon tulee tiedot vainajasta, eli täydellinen nimi, henkilötunnus, kuolinaika sekä kotipaikka. Perillisistä, leskestä ja mahdollisesti myös toissijaisista perillisistä ja testamentinsaajista kaikista tulee kirjata osoite (kotipaikka), henkilötunnus sekä sukulaisuussuhde vainajaan. Perillisiä koskevat tiedot tulee kirjata selkeästi, jotta perintöosuuksien määrittäminen helpottuisi. Myös pesän ulkopuolisen perillisen tiedot ja/tai perinnöttä jäämisen syy on mainittava. Esimerkiksi sijaisperillisen ollessa osakkaana tulee ensiperillistä koskevat tiedot kirjata ensin. Pesän ilmoittajan tiedot ja kaksi uskottua miestä. Pesänhoitajan yhteystiedot, joka vastaanottaa perintöverotusta koskevia ilmoituksia ja tiedusteluja. Osakkaan asema tuloverolaissa tarkoitettulla avopuolisolla (onko/ onko ollut puolisoilla yhteinen lapsi tai ovatko aiemmin olleet avioliitossa keskenään, tämä vaikuttaa verotukseen). Tilaisuuden aika ja paikka ja läsnäolijat. Perukirjaan on merkittävä, miten kutsu perunkirjoitukseen on toimitettu ja syy, jos kutsua ei ole voitu toimittaa sekä syy, jos leski, osakas tai testamentinsaaja on jätetty kutsumatta. (Puronen 2013, 20–22.)

Johdantoon lisätään luettelona kaikki asiakirjat, jotka olivat perukirjan laatimisen perustana. Asiakirjoja, jotka eivät olleet perunkirjoitustilaisuudessa nähtävillä, ei luetteloida. Mahdolliset leskensuojasäännöksiä koskevat ilmoitukset lisätään johdantoon, eli käyttääkö hän hallintaetuoikeuttaan ja vetoaako hän tasinkoetuoikeuteensa. (Puronen 2013, 22–23.)

Johdannon lopuksi lisätään: Tämän jälkeen (pesän ilmoittajan nimi) ilmoitti pesän varat ja velat sellaisina kuin ne olivat perinnönjättäjän kuolinhetkellä. Varat ja velat merkittiin perukirjaan uskottujen miesten arvioimina seuraavasti: (Puronen 2013, 22).

5.2 Osa II, Varallisuusluettelo

Varallisuusluettelo on perintöverotuksen kannalta merkityksellisin ja useimmiten laajin osio perukirjasta. Varallisuusluettelo on merkityksellinen myös perinnönjaon ja osituksen kannalta. Omaisuus arvioidaan euroina ja lähtökohtaisesti arvostusajankohta on vainajan kuolinpäivää. (Puronen 2013, 24.)

5.2.1 Varat ja niiden arvostaminen

Helpointa on merkitä rahamääräinen omaisuus, joka voidaan arvostaa nimellisarvoonsa eli täyteen arvoonsa. Pankkitileillä olevasta omaisuudesta pyydetään pankilta saldotodistus. Saldotodistuksessa näkyy talletuksen pääoma kuolinpäivänä ja talletuskorko kuolinpäivään asti. Jos vainajalla on ulkomaan valuuttaa, se arvostetaan Euroopan keskuspankin kuolinpäivänä julkaisemaan valuuttakurssiin. (Puronen 2013, 55.)

Pörssiosakkeet (joukkovelkakirjalainat, arvopaperit) arvostetaan kuolinpäivän (tai tätä lähimmän edellisen päivän noteerauksen mukaan) ostokurssin mukaiseen keskihintaan. Jos käypää arvoa ei pystytä määrittämään, arvona voidaan käyttää osakkeiden verotusarvoa tai

nimellisarvoa. Osakkeiden arvon selvittämiseen löytyy apu Kauppalehden päätöskurssihausta, osoitteesta <https://www.kauppalehti.fi/5/i/porssi/porssikurssit/kurssihistoria.jsp>. Pääomaan lisätään laskennallinen korko kuolinpäivään asti, mutta koska korko on veronalaista, niin siitä vähennetään siihen liittyvä verovelka. (Puronen 2013, 55–56, 61.)

Kuolinpesän saatavat ovat perinnönjättäjän henkilökohtaisia saatavia. Saatavat voivat olla kertaluonteisia tai toistuvia. Perinnönjättäjän kuollessa tulee kuolinpesästä oikeudenomistaja saataviin. Kuolinhetkellä avoinna olevat saatavat on kirjattava perukirjaan, näistä mainittakoon veronpalautukset ja jäsenosuusmaksujen palautukset sekä palkkasaatavat. (Kuolinpesän saatavat.)

Vaikeinta on arvioida aineettoman omaisuuden arvo. Kiinteistöjen tai osakkeiden arvostamiseen on paras käyttää ”markkinahinta-arviota”. Mihin hintaan tämän myisin ja paljonko voisin realistisesti ajateltuna saada? Kiinteistön arvo ei ole kiinteistöverolapussa oleva arvo. Jos kiinteistön arvo aliarvostetaan, voidaankin joutua tilanteeseen, jossa veroja maksetaankin enemmän. Kannattaa huomioida myyntivoitto, jota verotetaan lujemmin kuin perintöä. Tietyissä tilanteissa aliarvostaminen on veronmaksajalle kannattava asia ja siihen liittyvää kirjallisuutta on tarjolla, mutta tässä työssä en puutu verotuksellisiin asioihin. Verohallinnon sivuilta löytyy myös paljon materiaalia eri asioiden arvostamiseen.

Omaisuuden arvostamisessa voi veroviranomainen poiketa annetuista arvoista perintöverotusta toimittaessaan. Omaisuus arvostetaan senhetkiseen käypään arvoon, perukirjan aikaiset omaisuuden arvostukset tai perintöveron perusteena olleet arvot, eivät ole pakollisia perinnönjaossa käytettäviä arvoja eli omaisuus arvostetaan perinnönjaossa uudelleen senhetkiseen käypään arvoon. (Aarnio ym. 2016, 6.)

Perukirjassa on lueteltava vainajan ampuma-aseet, niiden merkki, malli, sarjanumero ja hallussapitoluvat. Pesänhaltijan tulee välittömästi luvanhaltijan kuoltua ottaa ampuma-aseet,

niiden osat, patruunat ja erityisen vaaralliset ammukset haltuunsa, tämä määrätään ampuma-aselaissa. Haltuun otetuille aseille on, joko hankittava hallussapitolupa tai luovutettava niiden hankkimiseen oikeutetulle henkilölle tai poliisille kuuden kuukauden kuluessa luvanhaltijan kuolemasta. Ampuma-aseet tai aseiden osat voi myös tehdä toimintakelvottomiksi, jonka jälkeen ne on esitettävä poliisille. (Kuolinpesien aseet.)

5.2.2 Velat ja velvoitteet ja niiden arvostaminen

Lähtökohtaisesti kaikki vainajan velat ovat vähennyskelpoisia, kunhan velka on jo olemassa kuolinhetkellä. Jos vainaja on ollut takaajana, takaus on vähennyskelpoinen vain, jos vainajalle on syntynyt maksuvelvollisuus. (Puronen 2013, 66–68; Arveli 2013.)

Henkilön kuollessa, hänen oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät kuolinpesälle. Kuolinpesästä tulee oikeudenomistaja ja velkoja voi vaatia saataviaan kuolinpesältä. Kuolinpesän osakkaat voivat joutua vastaamaan vainajan veloista henkilökohtaisesti tietyillä edellytyksillä, mutta pääosin osakkaat vastaavat vainajan veloista vain vainajalta jääneellä omaisuudella. (Vainajan velat ja kuolinpesän velat.)

Tavallisimpia perukirjaan kirjattavia vainajan velkoja ovat puhelin-, sähkö-, vakuutus- ja muut talouteen liittyvät laskut sekä luottokorttivelat ja lainat. On huomattava, että nämä voidaan vähentää vain vainajan elinajalta ja ratkaisevaa onkin, onko velkasuhde syntynyt vainajan ollessa vielä elossa. Myös kotihoitopalvelut ja muut sairaalalaskut saa vähentää perukirjassa. Vain kuolinkuukauden hoitovastike on vähennyskelpoinen ja vuokra on vähennyskelpoinen enintään irtisanomisajalta. (Puronen 2013, 69; Arveli 2013.)

Erilaiset talous- ja pankkivelat ja osamaksut ovat vähennyskelpoisia. Samoin verovelka on vähennyskelpoinen. Talousveloissa on huomioitava, että jos vainaja on asunut yhteistaloudessa lesken kanssa, vähennyskelpoiseksi osaksi hyväksytään vain puolet laskusta.

Laskut tulee olla vainajan nimellä tai on pystyttävä osoittamaan, että lasku kuuluu yksinomaan vainajalle. Osakkaiden perintövero ei ole vähennyskelpoista, mutta vainajalle aiemmin määräytyneet perintöverot ovat vähennyskelpoisia. (Puronen 2013, 69–70; Arveli 2013.)

Vähennyskelpoisia ovat myös hoitokustannusvelat, työhyvitykset ja velvoitteet sekä eräät avustukset. En käsittele niitä työssäni tarkemmin, mutta Purosen kirjassa Näin teen perukirjan itse, niitä käsitellään tarkemmin. (Puronen 2013, 70–78.)

Valtion takaamaa opintolainaa ei merkitä perukirjaan. Vainajan tietyt velat raukeavat hänen kuolemaansa, näistä esimerkiksi sakkorangaistus on sellainen, mutta sekin vain, jos sakkorangaistusta ei ole laitettu ulosmittaukseen vainajan eläessä. (Perunkirjoitus ja perukirja)

Kuolinpesän varallisuudesta maksetaan pesän ja vainajan velat. Pesänselvittäjä on tarpeellinen velkaisissa kuolinpesissä. Kun pesänselvittäjä on määrätty, ei osakkailla ole oikeutta määrätä kuolinpesän asioista eivätkä saa myydä pesän omaisuutta. Kuolinpesän ollessa ylivelkainen kuolinpesä voidaan hakea konkurssiin. Velkojalle kuuluu ylivelkaisessa kuolinpesässä muihin velkoihin suhteutettu jako-osuus. Jos osakkaan laiminlyönnin vuoksi velkoja ei saa osuuttaan, vastaa osakas ainoastaan vahingon määrästä velkojaan nähden. (Aarnio ym. 2016, 93; Koponen 2016, 185.)

5.2.3 Vähennyskelpoiset menot

Eräät kuolintapaukseen läheisesti liittyvät kulut on säädetty vähennyskelpoisiksi perintöverolaissa. Näitä ovat hautaamisesta, perunkirjoituksesta ja hautakiven hankkimisesta aiheutuneet kohtuulliset kulut. Nämä eivät virallisesti ole vainajan velkoja, vaan pesän velkoja toisin sanoen poistot. Pesän varoista voidaan vähentää kaikki hautajaiskulut: haudan kaivuun, hautapaikka, arkku, vainajan kuljetukset, hautakivi, hautakivikirjoituksen hankkiminen,

hautakiven asennus ja kunnostus (myös reunakivien asennus), lehti-ilmoitukset ja muistotilaisuus tarjoiluineen. Tulevaisuuden haudanhoitomaksu ei ole vähennyskelpoinen, ellei haudanhoito perustu testamenttiin. Myöskään omaisten ansionmenetys ja asioiden hoitamisen ”työtunnit” tai matkakulut, eivät ole vähennyskelpoisia. (Puronen 2013, 79–83; Arveli 2013.)

Perunkirjoitukseen liittyvät todelliset kulut, joita ovat mm. erinäisten arviointien, selvitysten ja todistusten kulut, uskottujen miesten palkkiot ja edunvalvonnasta aiheutuneet kulut, ovat vähennyskelpoisia. Perunkirjoituksen valmistelussa perunkirjoituksen kannalta tarpeellisten toimien kohtuulliset kustannukset ovat vähennyskelpoisia. Perunkirjoituksen jälkeiset kustannukset esimerkiksi pesänselvitys- /jakokustannukset eivät ole vähennyskelpoisia. Osakkaiden ansionmenetykset sekä matkakulut, jotka aiheutuvat perunkirjoituksesta, eivät ole vähennyskelpoisia. (Puronen 2013, 86–88; Arveli 2013.)

5.2.4 Ennakkoperinnöt ja lahjat

Perintöosuuden laskemisessa otetaan huomioon saajaperillisen aiemmin jäämistöoikeudellisesti ennakkoperinnöksi laskettavat lahjat. Tällä taataan perintöverotuksen kohtelu tasapuolisesti. Myös eräät muut lahjat, jotka on annettu kolmen vuoden sisällä, lasketaan vero-oikeudellisesti yhteen. Ennakkoperinnöllä ei ole merkitystä, milloin se on annettu vaan se huomioidaan aina perintöverotuksessa. Jos perittävä on eläessään antanut rintaperilliselleen tavanomaista arvokkaamman lahjan (huomioiden antajan varallisuus), pidetään sitä perintökaaren mukaan ennakkoperintönä, ellei perittävä ole luotettavasti ilmaissut päinvastaista tarkoitustaan. (Puronen 2013, 89–91.)

5.2.5 Vakuutuskorvaukset

Vakuutuskorvaukset on ilmoitettava perukirjassa, riippumatta vakuutuskorvauksen edunsaajasta. Verotuksen kannalta korvausta voidaan verottaa, joko tuloverotuksessa, tai perintöverotuksessa. Perintöverotuksen alaista korvaus on, kun saajana on puoliso, suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen, otto- tai kasvattilapsi, puolison lapsi tai kuolinpesä. Kun korvauksen edunsaajaa ei ole määrätty, merkitään vakuutuskorvaus vainajan bruttovaroihin. (Puronen 2013, 117–119.)

Veroton osa (vapaa osa) 35 000€, on saajakohtainen ja vainajan kaikkien henkivakuutuskorvausten korvaukset lasketaan yhteen ja vapaaosa lasketaan siitä. Verollista on tästä ylimenevä osa, ja se ainoastaan merkitään perukirjaan. Esimerkiksi, kun korvausten yhteenlaskettu määrä on 50 000€ merkitään perukirjaan 15 000€. Lesken ollessa vakuutuksen edunsaaja, lesken vapaaosuus on puolet tai vähintään 35 000€ lesken edunsaajamääräyksen nojalla saatujen vakuutuskorvausten sekä taloudellisen tuen yhteismäärästä. (Puronen 2013, 118.)

Vapaaehtoisesti maksetuissa eläkevakuutuksissa säästösummaa verotetaan perintöverona, koska varat kuuluvat säästäjälle. Säästövarat merkitään lesken varoiksi, jos leski on säästövaroihin oikeutettu. Jos eläkevakuutus on otettu 18.9.2009 jälkeen, saadaan perintöverotuksessa säästösummasta menevä pääomatulovero vähentää. (Puronen 2013, 118–119.)

5.3 Osa III, Vakuutukset

Kolmannessa osassa pesän ilmoittaja antaa vakuutuksensa koskien ennakkoperintöjä ja lahjoja sekä siitä, että hän on antanut oikeat tiedot ja ettei ole tahallisesti jättänyt mitään ilmoittamatta.

Jos ennakoperintöjä tai lahjoja on annettu, vakuutukset jätetään tekemättä ja ne merkitään jäämistövarallisuuden loppuun ennen vakuutuksia. Vakuutukset voivat olla esim. seuraavat:

” (vainajan nimi) ei ollut antanut mitään ennakoperintöä, lahjaa tai muuta etuutta, joka olisi otettava huomioon perintöveroa määrättäessä.” sekä ”Pesänilmoittajana vakuutan, että perunkirjoitusta varten antamani tiedot ovat oikeat, ja etten tahallisesti ole jättänyt mitään ilmoittamatta.”. Näiden alapuolelle tulee pesän ilmoittajan allekirjoitus selvennyksineen. (Puronen 2013, 25–26.)

Tämän jälkeen uskotut miehet antavat omat vakuutuksensa.

”Perunkirjoituksen uskottuina miehinä todistamme täten, että olemme tähän perukirjaan kaiken ilmoitetun oikein merkinneet ja pesän varat arvioineet parhaan ymmärryksemme mukaan.”

Alle tulee heidän allekirjoituksensa. (Puronen 2013, 26.)

5.4 Liitteet

Perukirjan laatimiseen tarvitaan monenlaisia asiakirjoja. Vainajaa koskevia asiakirjoja on sukuselvitys (, joka saadaan maistraatilta tai seurakunnilta), vainajan testamentti ja avioehtosopimus. Osakkaita koskevat virkatodistukset saadaan myös maistraatilta tai seurakunnalta. Tiedot varoista sisältää tiliotteet, saldotodistukset, rekisteriotteet, lainhuutotodistukset, asunto-osakkeet, tiedot sijoituksista jne. Velkatiedot sisältää mm. laskut, velkatodistukset ja velkakirjat. Ilmoitukset koskien perinnöstä luopumisesta, ja mahdollisesti ensiksi kuolleen puolison perukirja sukuselvityksineen ja liitteineen. Jos vainajalta jää eloonjäänyt puoliso ja puolisoitten välillä ei ole avioehtoa, tarvitaan varallisuus ja velkatiedot myös puolisolta sekä ilmoitukset koskien tasinkoetuoikeutta ja asunnon hallintaetuoikeutta. (Aarnio ym. 2016, 128–129; Perunkirjoitus ja perukirja.) Jos vainajalla on entisiä avioliittoja, tarvitaan myös asiakirjat osituksesta, jos ositus on suoritettu. Jos vainaja on osakkaana kuolinpesässä, tarvitaan perukirja kyseisestä osuudesta.

Verohallintoon perukirjassa tulee toimittaa vain kopiot asiakirjoista, alkuperäiset kappaleet tulee säilyttää itsellä. Liitteinä ei tarvita talletusten saldo-, korko-, velkatodistuksia eikä

tositteita kuolinpesän kuluista. Sukuselvitystä tai kopiota toisen puolison jälkeen laaditusta perukirjasta ei tarvita. Tarvittaessa Verohallinto pyytää tarvitsemiaan liitteitä. (Aarnio ym. 2016, 128–129; Perunkirjoitus ja perukirja)

Verohallinnolle lähetettävään perukirjaan tulee liittää kopio

- testamentista ja avioehtosopimuksesta
- perinnönjakokirja, jos jako on jo toimitettu
- osituskirja tai perinnönjakokirja, kun vainajan aiemmin kuolleen puolison ja vainajan perinnönsaajien välinen ositus tai perinnönjako on jo suoritettu
- perinnöstä luopumisen asiakirjat
- perintöosuuden luovutuksen asiakirjat
- vainajan ollessa jakamattoman kuolinpesän osakas, siihen liittyvä perukirja
- muut tarpeelliset tiedot ja lisäselvitykset, varojen ja velkojen arvioimisessa

(Aarnio ym. 2016, 128–129.)

6 POHDINTA

Aihe yllätti minut täysin. Alun perin ajattelin aiheen olevan aika helppo, mutta mitä enemmän aiheeseen tutustui, sitä enemmän tuli uusia mielenkiintoisia asianhaaroja. Useaan asiaan oli omat poikkeuksensa ja säädöksensä. Aihe on laajuudessaan valtava mutta mielenkiintoinen. Perunkirjoitukseen vaikuttavat monet lait, säädökset, verotukset ja muut asiat. Itseä lähinnä kiinnosti, miten varallisuus lasketaan, mitä vähennetään ja mitä asiakirjoja ja tietoja perunkirjan tekemiseen tarvitaan. Siihen sain hyvät tiedot, vaikkakin vain helpohkon perunkirjan osalta. Asia monimutkaistuisi paljon aineettoman omaisuuden arvostuksessa ja merkitsemisessä, saati sitten jos vainajalla olisi ollut yritystoimintaa. Tai, jos vainajalla on huollettavia ja rahallista tukea tarvitseva aviopuoliso.

Itselle tuli mieleen, että kuinka hyvä olisi, jos ihmiset pitäisivät eläessään muistilistaa. Siihen merkittäisiin asuinpaikkakunnat, omaisuus, jäsenyydet, vuokrasopimukset, ennakkoperinnöt ja lahjat sekä muut oleelliset asiat kuten testamentin ja avioehtojen olemassaolo. Toiseksi mietin sitäkin, että kun ihminen kuolee, niin kuinka paljon ihmisen kuollessa omaisilla on muistettavia asioita, jos kyse on esimerkiksi vähävaraisesta vainajasta, jolla on monia jäsenyyksiä ja sopimuksia kaupallisten tahojen kanssa. Monesti voi olla, että omainen ei ole tietoinen näistä ja laskutus voi jatkua pitkäänkin. Perunkirjoitusta laativa ihminen tarvitsee paljon erilaista tietoa myös muuten kuin pelkkää perunkirjoitusta varten ja kuinka vainajan lähiomainen kaiken saa selvitettyä varsinkaan, jos välit eivät ole olleet läheiset.

Jos itselle tulisi eteen perunkirjoitukseen osallistuminen, haluaisin ehdottomasti olla ammattilaisen kanssa yhteistyössä, jotta oppia tulisi lisää. Perunkirjoituksen laatiminen itse ei kuitenkaan enää ole yhtä pelottavaa kuin aiemmin.

LÄHTEET

Aarnio, A., Kangas, U., Puronen, P. & Rabinä, T. 2016. Perunkirjoitus ja perinnön veroseuraamukset. 8., uudistettu painos. Helsinki: Talentum Pro.

Arveli, L. 2013. Perukirjan vähennykset: - Mitä verottaja hyväksyy? Saatavissa: <https://www.veronmaksajat.fi/Veroarkistot/Taloustaidon-artikkelit/Perintoverotus/Perukirjan-vahennykset---Mita-verottaja-hyvaksyy/>. Viitattu 16.10.2017.

Koponen, J. 2013. Kuolinpesän osakkaan opas. 11., uudistettu painos. Helsinki: Verotieto Oy.

Kuolinpesien aseet. Saatavissa: http://www.poliisi.fi/luvat/ampuma-aseluvat/kuolinpesien_aseet. Viitattu 14.10.2017.

Kuolinpesän saatavat. Saatavissa: <https://www.laki24.fi/kuolinpesan-saatavat/>. Viitattu 16.10.2017.

Perunkirjoitus ja perukirja. Saatavissa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Perinto/Perunkirjoitus_ja_perukirja\(12851\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Perinto/Perunkirjoitus_ja_perukirja(12851)). Viitattu 20.4.2017.

Perintökaari. 5.2.1965/40. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1965/19650040>. Viitattu 9.5.2017.

Puronen, P. 2013. Näin teen perukirjan. 5., uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media Oy.

Vainajan velat ja kuolinpesän velat. Saatavissa: <https://www.laki24.fi/pepe-kuolinpesavelat-vainajavelka/>. Viitattu 16.10.2017.

Avioehtosopimus	Puolisoiden välinen sopimus, jolla he sopivat avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen varallisuussuhteista keskenään. Avio-oikeus toisen puolison omaisuuteen suljetaan pois kokonaan tai osittainen. Määrämuotoisuusvaatimus ja rekisteröitävä käräjäoikeuteen.
Avio-oikeus	Puolison oikeutta toisen puolison omaisuuteen avioliiton päättyessä (kuolemaan tai avioroon). Puolisoiden omaisuus (velat huomioiden) kartoitetaan. Pääperiaate on, että enemmän omistava puoliso antaa vähemmän omistavalle puolisolle omaisuudestaan tasinkoa niin paljon, että puolisoiden nettovarallisuudet ovat yhtä suuret.
Ensisijaisperillinen	Primääriperillinen, rintaperillinen, ensisijaisesti perintöön oikeutettu
Erityistestamentti	Legaatti, erityisjälkisaädös. Testamentin tekijä määrää joitakin tiettyjä esineitä (irtaimistoa tai kiinteistöjä) tai määräsunnan rahaa testamentin saajalle. Erityistestamentin saaja eli legataari ei ole testamentin tekijän kuolinpesän osakas eikä osallistu pesän hallintoon. Vastaavasti hänen oikeutensa toteutetaan jakamattomasta pesästä "päältä" eli ennen perinnönjakoa.
Julkisoikeudellinen	Julkiseen oikeuteen kuuluva, julkisen oikeuden määräämä.
Jäämistö	kts. Kuolinpesä
Jäämistöoikeus	Säännellään yksilön kuoleman varallisuus oikeudellisten seurausten selvittämistä ja toteuttamista.
Kuolinpesä	Vainajan omaisuus varoineen ja velkoineen ennen perinnönjakoa, puhekielessä perikunta. kts. Jäämistö.
Lakiosa	Vähimmäisosaa (50%) vainajan jäämistöstä, joka rintaperillisillä on oikeus saada omistukseensa vainajan testamentin määräyksistä riippumatta.
Legaatti	Erityistestamentti, erityisjälkisaädös, jälkisaädöslahjoitus
Oikeudenomistajat	Kuolleen henkilön puoliso, perillinen tai testamentin saaja.
Ositus	Tasinko. Puolisoiden omaisuuden jako avioliiton purkauduttua, avioroon tai kuolemaan.
Perinnönjako	Toimitus, jossa kullekin perilliselle määrätään ja erotetaan hänen osuutensa vainajan jäämistöstä.
Perinnönjakokirja	Perinnönjaosta tehty asiakirja, jonka allekirjoittavat osakkaat ja kaksi todistajaa.
Perukirja	Perunkirjoituksessa laadittava asiakirja, joka toimii veroilmoituksena, omaisuus- ja osaksluettelona.
Perunkirjoitus	Perukirjan laadintatilaisuus, jossa selvitetään kuolinpesän tila eli luetteloidaan vainajan omaisuus ja velat.
Pesän ilmoittaja	Pesän hoitaja.
Pesänselvittäjä	On tuomioistuimen määräämä kuolinpesän virallisellävittäjä, jonka tehtävänä on velkojen maksaminen sekä muut tarvittavat toimenpiteet pesän saattamiseksi sellaiseen tilaan, jossa perinnönjako voidaan aloittaa. Hän toimii kuolinpesän edustajana kolmatta tahoa vastaan ja toimii kantajana ja vastaajana kuolinpesän asioissa.
Pesänselvitys	Kuolinpesän varojen ja velkojen selville ottaminen ja velkojen maksaminen ennen pesänjakoa.
Sijaisperillinen	Sekundääriperillinen, sijaantuloperillinen. Perillinen, jos perintöön oikeutettu luopuu perinnöstä.
Sukuselvitys	Aukoton virkatodistusketju 15-vuotiaasta asti. Kts. Virkatodistus
Tasinko	Kts. Ositus.
Testamentti	Jälkisaädös on tahdonilmaisu, (oikeustoimi), jolla henkilö ilmoittaa tahtonsa omaisuutensa kohtalosta kuolemansa jälkeen. Kts. Yleis- ja erityistestamentti.
Uskottu mies	Arvioivat pesän omaisuuden ja antavat perukirjaan vakuutuksen, että ovat toimineet tehtävän edellyttämällä tavalla. Voi toimia myös konkurssipesän velkojen valitsemana tai oikeuden määräämänä hallinnonhoitajana.
Virkatodistus	Väestökirjatietojen perusteella annettava todistus, joka sisältää henkilötietoja. Virkatodistuksia on kahdenlaisia, perushenkilötiedot sisältävä (tarpeesta riippuen tiedot myös puolisoista ja/tai lapsista ja/tai vanhemmista) tai sukuselvitysmuotoinen (muuttotiedot, maininnat puolisoista ja lapsista, jos lapsia ei ole, merkitään vanhemmat ja sisarukset. Tilattavissa maistraatilta tai seurakunnilta.
Yleistestamentti	Yleisjälkisaädös, testamentin tekijä määrää koko omaisuutensa tai määrätyn murto-osan siitä tietyille henkilöille. Saajasta tulee kuolinpesän osakas, joka muiden osakkaiden, kuten esimerkiksi lesken ja rintaperillisten tai muiden osakkaiden kanssa osallistuu kuolinpesää koskevaan päätöksentekoon.

PERUKIRJA

1/3

LAADITTU Kokkolassa 10.10.2017

PERINNÖNJÄTTÄJÄ Homer Allfred Simpson ht. 05121950-0123
 Kuolinpäivä: 15.07.2017
 Kotipaikka: Kokkola

Vihitty avioliittoon 11.11.1970 Simpson e. Bouvier Marge Marjatta ht.
 01111955-456A kanssa.

VAINAJAN OIKEUDENOMISTAJAT

1. leski, Marge Marjatta Simpson ht. 01111955-456A, Kalatie 1, 67100 Kokkola
2. poika, Bart Eemeli Simpson, 01021975-9876, Tumpittie 1, 67100 Kokkola
3. tytär, Lisa Lilli Simpson, 01031978-654A, Älykuja 2, 67100 Kokkola

USKOTUT MIEHET Ned Flanders, Agnes Skinner

PESÄNILMOITTAJA Pesän ilmoittajana toimi leski Marge Simpson

ILMOITTAMINEN Kutsut lähetettiin postitse.

LÄSNÄ TOIMITUKSESSA

Toimituksessa olivat läsnä Marge Simpson , Bart Simpson, Lisa Simpson ja uskotut miehet.

ASIAKIRJAT

Perunkirjoituksen perusteeksi esitettiin seuraavat asiakirjat:

- Vainajan sukuselvitys ja virkatodistus
- 10.10.2010 allekirjoitettu testamentti
- pankkitilien saldotodistukset
- kuitit hautajaisista ja muista menoista
- lainhuutotodistukset
- ajoneuvon rekisteröintitodistus
- lupatodistus ampuma-aseen hallussa pitämiseen

TESTAMENTTI Keskinäinen testamentti

ENNAKKOPERINNÖT Homer Simpson ei ollut antanut mitään enakkoperintöä, lahjaa tai muuta etuutta, joka olisi otettava huomioon perintöveroä määrättäessä.
 Perintöverotusta koskevia ilmoituksia ottaa vastaan Marge Simpson, Kalatie 1, 67100 Kokkola.

Tämän jälkeen Marge Simpson ilmoitti valan velvoituksin kuolinpesän varat ja velat, jotka merkittiin seuraavasti:

VAINAJAN VARAT

- Kokkolan Osuuspankki
 tilinro: FI12 3456 7890 0147 52 1 000 €
- Springfieldin puhelinosuuskunnan osuus 100 €

- Haulikko Valmet, 12/70, 12345	200 €
- Ford Transit QWE-123	1 000 €
- 1/1 Kälviän kunnassa kiinteistö, tunnus 123-456-7	99 000 €
- veronpalautus	50 €

Vainajan varat yhteensä 101 350 €

VAINAJAN VELAT JA KUOLINPESÄN POISTOT

- Kokkolan seurakunta	1 000 €
- Kokkolan vuodeosasto	200 €
- Herrfors ½	200 €
- DNA	30 €
- Hautaustoimisto Kuoppa	2 500 €
- Keski-Pohjanmaan kirjapaino Oyj	200 €
- Kokkolan Kivihimo	3 000 €

Vainajan velat ja poistot yhteensä 7 130 €

LESKEN VARAT

- Kokkolan Osuuspankki tilinro: FI12 3456 7890 0147 25	2 200 €
- veronpalautus	300 €

Lesken varat yhteensä 2 500 €

LESKEN VELAT

- Herrfors ½	200 €
- DNA	30 €

Lesken velat yhteensä 230 €

KUOLINPESÄN TILI

Vainajan varat	101 350 €
Vainajan velat ja kuolinpesän poistot	7 130 €
Vainajan säästö	94 220 €
Lesken varat	2 500 €
Lesken velat	230 €
Lesken säästö (varat-velat)	2 270 €

Merkittiin, että leski ilmoittaa vetoavansa AL 103.2 §:n mukaisesti olla luovuttamatta omaisuuttaan kuolleen puolison perillisille.

Pesänilmoittajana vakuutan, että perunkirjoitusta varten antamani tiedot ovat oikeat, ja etten tahallisesti ole jättänyt mitään ilmoittamatta.

Paikka ja aika edellä mainittu.

Marge Simpson
Marge Simpson

Kokkola

Perunkirjoituksen uskottuina miehinä todistamme täten, että olemme tähän perukirjaan kaiken ilmoitetun oikein merkinneet ja pesän varat arvioineet parhaan ymmärryksemme mukaan.

Ned Flanders

Ned Flanders

Kokkola

Agnes Skinner

Agnes Skinner

Kokkola

PERUKIRJA

1. Perunkirjoitus

Aika	Paikka

2. Vainaja

Sukunimi myös entinen		Henkilötunnus
Etunimet		Ammatti
Kuolinpäivä	Vakituinen asuinkunta	Sivillisääty
Asunto-osoite		

3. Pesän osakkaat

Sukunimi myös entinen		Etunimet
Sukulaisuussuhde vainajaan	Ammatti	Henkilötunnus
Asunto-osoite		

Sukunimi myös entinen		Etunimet
Sukulaisuussuhde vainajaan	Ammatti	Henkilötunnus
Asunto-osoite		

Sukunimi myös entinen		Etunimet
Sukulaisuussuhde vainajaan	Ammatti	Henkilötunnus
Asunto-osoite		

Sukunimi myös entinen		Etunimet
Sukulaisuussuhde vainajaan	Ammatti	Henkilötunnus
Asunto-osoite		

Sukunimi myös entinen		Etunimet
Sukulaisuussuhde vainajaan	Ammatti	Henkilötunnus
Asunto-osoite		

Sekä ks. liite	Sekä seuraavat toissijaiset perilliset ks. liite

1

1. Perunkirjoituksen ajasta ja paikasta on annettava hyvissä ajoin tieto niille, joilla on oikeus osallistua tilaisuuteen (kirjan luku 3.1). Velvollinen toimituttamaan perunkirjoituksen on ensisijassa se kuolinpesän osakkaista, jonka hoidossa pesä on (kirjan luku 3.1). Perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa perinnönjättäjän kuolemasta (kirjan luku 4.1). Tavallisimmin toimitus pidetään vainajan asunnolla, koska jäämistövalillisuuden arvostaminen tapahtuu toimituksessa, mutta se voidaan pitää muuallakin, koska laki ei säädä toimituspaikasta.

2. Kohtaan merkitään vainajan kuolinhetken tiedot. Jos entisiä sukunimiä on useita, on ne kaikki merkittävä ao. kohtaan. Tähän merkitään siis mm. vainajan ns. tyttönimi. Ammatikohtaan merkitään ammatti kuolinhetkellä (esim. eläkeläinen). Vakituinen asuinkunta on kunta, jossa vainaja oli kirjoitta kuolinhetkellään (kirjan luku 1.1). Asunto-osoitteeksi merkitään vakituinen asuinosoite. Jos vainaja oli kuollessaan pysyvästi laitoshoidossa (ns. laitoshoidokki), asunto-osoite on esim. Pirkkalan vanhustentalo. Perukirjaan on liitettävä vainajan sukuselvitys.

3. Pesän osakkaita ovat mm. vainajan perilliset, yleistestamentinsaajat ja eloonjäänyt puoliso (kirjan luku 3.1). Sukulaisuussuhde vainajaan tarkoittaa siis osakkaan sukulaisuutta vainajaan. Tavallisimmin suhde on lapsi, lapsenlapsi (usein käytetään myös termejä poika, tytär jne.), täti, setä, jne. Asunto-osoite kohtaan merkitään vakituisen asunnon postiosoite postinumeroineen. Jos perillisiä on enemmän kuin viisi, on käytettävä lisälietettä (liite). Jos perunkirjoitukseen on kutsuttava myös ns. toissijaiset perilliset (kirjan luku 3.3), heidän merkitään aina lisälietelle. Peruslomakkeelle on syytä tehdä merkintä liitelomakkeen käyttämisestä (x). Pesän osakkaiden virkatodistukset on liitettävä perukirjaan.

[illegible]

10. Vainajan velat

Lainat, verovelat, hautajaiskustannukset, perunkirjoituskustannukset

[illegible]

olohuoneen kalustus, matot ja linavaatteet, taulut, korut, jne.). Uskottujen miesten tehtävä on arvioida heille esitetty varallisuus. Varojen ilmoittamista ja niiden arvostamista on käsitelty kirjan luvussa 5.

10. Veloista tavallisimmat ovat pankkilainat. Niistä on ilmoitettava pankki ja lainan numero sekä kuolinpäivän laskettu korko. Korkotodistusta ei tarvita, vaan koron erittely riittää. Jos velka on yksityishenkilöltä, on perukirjaan merkittävä velkijan nimi ja osoite. Jos mahdollista velkikirjan kopio on liitettävä perukirjaan. Vainajalla saatatta olla myös maksamattomia paikkoja ja verovelkoja (ks. kirjan luku 6.1). Verovelloista saa tiedon verotoimistosta. Tavallisesti pesään kuuluu myös maksamattomia saira-lalaskuja. Jos vähennettäväksi vaaditaan veroilmoitusta, niistä on mainittava tässä ja selvitettävä tarkemmin lisätiedoissa (lomake s. 6). Jos veloitte (esim. hallintaoikeus) perustuu testamenttiin, siitä ei kuitenkaan tarvitse tehdä erillistä merkintää, vaan riittää kun testamentin valokopio on liitetty perukirjaan (ks. kirjan luku 11.2). Hautauskuluja ei tarvitse tarkasti eritellä. Eritellyn voi halutessaan tehdä lisätietoja osaan (lomake s. 6). Myöskään hautajaiskuluja ei tarvitse eritellä. Jos ne halutaan eritellä, sen voi tehdä lisätietoina. Kuitteja hautaus- ja hautajaiskuluista ei tarvitse liittää perukirjaan. Myöskään hautausten hankinnasta, kaiveruksista ja hautapaikasta aiheutuneita kuluja koskevia laskuja ei tarvitse liittää perukirjaan, summat riittävät. Jos haudan-hoitoon varataan jokin summa, selvitys kustannusten vähentämisen perusteista on esitettävä lisätiedoissa (lomake s. 6) (ks. kirjan luku 6.2 ja 7.2). Hautaamisesta aiheutuneita kustannuksia on käsiteltävä luvun 7. luvussa. Vainajan velkoihin liutaan myös perunkirjoituksen toimittamiseksi aiheutuneet kulut. Myöskään näistä ei tarvitse liittää tositteita. Perunkirjoitus, pesänselvitys- ja perinnönjakokustannusten vähentäminen on käsiteltävä luvun luvussa 8.

4

11. Ks. edellä kohta 9. lomake s. 2.

Vainajan omaisuuden säästö	
Vainajan varat yhteensä	
Vainajan velat yhteensä	
Säästö	

11. Lesken varat

Rahavarat, arvopaperit, arvoesineet, kulkuneuvot, koti-irtaimisto, kilnteä omaisuus

[illegible]

12. Ks. edellä kohta 10. lomake s. 3.

12. Lesken velat

Lainat, verovelat

[illegible]

Lesken omaisuuden säästö

Lesken varat yhteensä	
Lesken velat yhteensä	
Säästö	

13. Ennakkoperinnöt ja 3 vuotta ennen kuolemaa annetut lahjat

Saaja	ennakkoperintö	Antopäivä	Mk
			Lahjakirja ks. liite
Saaja	ennakkoperintö	Antopäivä	Mk
			Lahjakirja ks. liite
Saaja	ennakkoperintö	Antopäivä	Mk
			Lahjakirja ks. liite
Saaja	ennakkoperintö	Antopäivä	Mk
			Lahjakirja ks. liite

☐ Vainaja ei ollut elässään antanut sellaista ennakkoperintöä tai lahjaa, joka olisi otettava lukuun perillisen lakiosaa tai perintöveroa määrittäessä

14. Pesän ilmoittajana vakuutan valahtoisesti, että perunkirjoitusta varten antamani tiedot ovat oikeat ja etten tahallisesti ole jättänyt mitään ilmoittamatta

Paikka ja aika edellä mainitut	Allekirjoitus

15. Pesän ilmoittaja

Sukunimi	Etunimet		
Asunto-osoite	puh.		

16. Pesänhoitaja

Sukunimi	Etunimet		
Asunto-osoite	puh.		

17. Todistamme täten, että uskottuina miehinä olemme kaiken meille ilmoitetun tähän perukirjaan oikein merkinneet ja arvioineet pesän varat parhaan ymmärryksemme mukaan, paikka ja aika edellä mainitut

Allekirjoitus	Allekirjoitus
Nimen selvitys	Nimen selvitys
Ammatti	Ammatti
Kotikunta	Kotikunta

18. Olemme olleet läsnä tässä perunkirjoituksessa eikä meillä ole mitään huomauttamista toimitusta vastaan

Allekirjoitus	Nimen selvitys
Allekirjoitus	Nimen selvitys
Allekirjoitus	Nimen selvitys
Allekirjoitus	Nimen selvitys
Allekirjoitus	Nimen selvitys

5

13. Tähän kohtaan merkitään vainajan tai lesken pesän osakkaille antamat ennakkoperinnöt ja muut lahjat, jotka on annettu enintään 3 vuotta ennen perinnönjättäjän kuolinhetkeä. Ennakkoperintöjä ja po. lahjoja on käsitelty kirjan luvussa 9. Lomakkeelle merkitään ennakkoperinnon tai lahjan saajat ja saantopäivä sekä summa. Lisäksi merkitään (x) onko kyseessä ennakkoperintö ja se, onko ennakkoperintöä koskeva lahjakirja perukirjan liitteenä. Jos ennakkoperintöä tai tässä tarkoitettuja lahjoja ei ole annettu, on siitä tehtävä merkintä (x) alla olevaan kehikkoon.

14. Pesän ilmoittajan vakuutus siitä, että hän on rehellisesti ilmoittanut vainajan varat ja velat tähän perukirjaan. Vakuutus vahvistetaan allekirjoituksella. Ks. kirjan luku 1.4 ja luku 2.3.

15. Tähän kohtaan merkitään pesän ilmoittajan nimi- ja osoitetiedot sekä puhelinnumero siitä varalta, että verottajalla on jotain kysyttävää ilmoitetun varallisuuden tai velkojen osalta. Tähän tulee merkitä se puhelinnumero mistä pesän ilmoittaja on tavoitettavissa virka-aikaan. Ks. kirjan luku 1.4.

16. Jos pesän ilmoittaja ei ole pesänhoitaja, on tähän merkittävä pesänhoitajan nimi- ja osoitetiedot sekä puhelinnumero siitä varalta, että verottajalla on jotain kysyttävää ilmoitetun varallisuuden tai velkojen osalta. Tähän tulee merkitä se puhelinnumero, mistä pesän ilmoittaja on tavoitettavissa virka-aikaan. Eräissä tapauksissa myös verolippu toimitetaan pesänhoitajalle (ks. kirjan luku 18).

17. Tässä kohden vahvistetaan uskottujen miesten vakuutus, että he ovat suorittaneet pesän esineiden arvioinnin käypään arvoon parhaan kykynsä mukaisesti. Ks. kirjan luku 3.7.

18. Tässä kohdassa muut perunkirjoitustoimitukseen osallistuneet allekirjoittavat asiakirjan ja vakuuttavat samalla, että heillä ei ole huomauttamista toimitusta vastaan. Jos jollain on jotain huomauttamista, tällainen on kirjattava ylös ja liitettävä perukirjaan. Huomauttajan tulee vahvistaa ilmaisemansa käsitys päiväämällä ja allekirjoittamalla lausuntonsa.

Perukirja on toimitettava kuukauden kuluessa perunkirjoituksen toimittamisesta verotoimistoon.

Lisätietoja

7

Toissijaiset perilliset		
Pesän osakkaat (jatkuu)		
Sukunimi myös entinen	Etunimet	
Sukulaissuussuhde vainajaan	Ammatti	Henkilötunnus
Asunto-osoite		
Sukunimi myös entinen	Etunimet	
Sukulaissuussuhde vainajaan	Ammatti	Henkilötunnus
Asunto-osoite		
Sukunimi myös entinen	Etunimet	
Sukulaissuussuhde vainajaan	Ammatti	Henkilötunnus
Asunto-osoite		
Sukunimi myös entinen	Etunimet	
Sukulaissuussuhde vainajaan	Ammatti	Henkilötunnus
Asunto-osoite		
Sukunimi myös entinen	Etunimet	
Sukulaissuussuhde vainajaan	Ammatti	Henkilötunnus
Asunto-osoite		
Sukunimi myös entinen	Etunimet	
Sukulaissuussuhde vainajaan	Ammatti	Henkilötunnus
Asunto-osoite		

Tälle lisälehdelle merkitään toissijaiset perilliset tai pesän osakkaat jos lomakkeen kansisivu ei riitä.

Lähde: Puronen, P. 2013. Näin teen perukirjan. 5., uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media Oy.

PIKAOPAS

Vainajan kuollessa syntyy kuolinpesä, jonka osakkaita ovat perilliset, leski (tietyin edellytyksin) sekä yleistestamentin saajat. Kuolinpesän omaisuus koostuu vainajan jättämästä omaisuudesta, varoista ja veloista. Kuolinpesä lakkaa olemasta vasta perinnönjaon jälkeen, kun perinnönjakosopimuksen kopio on toimitettu verotoimistoon.

Kuoleman jälkeen on pidettävä perunkirjoitus, johon laadin seuraavan pikaoppaan. Lopussa oleva sivunumero kertoo mistä sivulta löytyy lisätietoa.

Perunkirjoitus

- ✓ lain mukaan pakollinen toimitus, kun vainaja asui kuolinhetkellä Suomessa s. 2
- ✓ toimituksen perusteella laaditaan perukirja s. 2
- ✓ toimitus on tehtävä kahden viikon - kolmen kuukauden aikana kuolemasta s. 4
- ✓ toimituttamisvelvollinen on pesän hoitaja tai kuka on parhaiten pesään perehtynyt s. 4
- ✓ laiminlyönnistä voi seurata velkavastuu, verottaja voi tehdä arvioverotuksen tai hakemuksella käräjäoikeuden kautta määrätään henkilö perunkirjoittamisen toimittamiseksi s. 5-6

Perunkirjoittamisen toimittamisen tehtävät

- ✓ valitse kaksi uskottua miestä s. 2
- ✓ tilaa vainajan sukuselvitykset 15-vuotiaasta kuolemaan s. 8
- ✓ selvitä osakkaat ja tilaa virkatodistukset osakkaista s. 8-10
- ✓ määritä tilaisuuden aika ja paikka, toimita kutsut
- ✓ yksilöi ja arvosta omaisuus, merkitse velat, vähennykset... s. 15-20

Perukirja

- ✓ perukirjan voi laatia kuka vain, ammattilaisina toimivat pankit, lakiasiaintoimistot, jopa hautaustoimistot s. 4
- ✓ osakasluettelo, varallisuusluettelo ja perintöveroilmoitus s. 8-
 - osakkaita ovat perilliset, yleisjälkisäädöksen saaja ja leski tietyin ehdoin s. 8-10
 - varallisuusluetteloon merkitään vainajan varat ja velat s. 10
 - perintöveroilmoitus: perinnön saaja on perintöverovelvollinen s. 11-12
- ✓ perukirja liitteineen toimitettava verotoimistoon kuukauden sisällä perunkirjoituksesta

Perukirjan laatiminen

- ✓ Johdanto s. 13-15
 - tilaisuuden aika ja paikka
 - tiedot vainajasta
 - tiedot perillisistä ja mahdollisesta leskestä
 - läsnäolijat
 - tiedot testamentinsaajista
 - tieto testamentista ja avioehdosta
 - tieto puolisoiden avio-oikeudesta toistensa omaisuuteen
 - pesän ilmoittajan tiedot
 - uskottujen miesten tiedot
 - pesänhoitajan tiedot
 - kutsutapa
 - luettelo asiakirjoista
 - lesken ilmoitukset
- ✓ Varallisuusluettelo s. 15-20
 - tärkeä perintöverotuksen ja perinnönjaon kannalta
 - tiedot kerätään pankista, vakuutusyhtiöstä, muilta viranomaisilta

- kuolinpesän ollessa ylivelkainen, hanki pesänselvittäjä, myös velkojat voivat palkata sellaisen, jos velkojille on ilmoitettu pesän varattomuudesta
- vainajan asuessa yhteistaloudessa vähentää saa 50% talousveloista
- velkojen vähennyskelpoisuus riippuvainen onko velka syntynyt vainajan vielä eläessä
- vähennyskelpoisten velkojen tulee olla vainajan velkoja
- hautaamiseen ja perunkirjoitukseen liittyvät kulut pääosin vähennyskelpoisia s.19
- valtion takaamaa opintolainaa ei kirjata, samoin sakot, jotka eivät ole ulosmittauksessa voidaan jättää pois s.18
- ennakoperinnät ja lahjat merkittävä s.19-20
- vakuutuskorvaukset merkittävä s.20

✓ vakuutukset

- pesän ilmoittaja antaa vakuutuksensa koskien ennakoperintöjä ja lahjoja sekä tietojen oikeellisuutta s. 21
- uskotut miehet antavat omat vakuutuksensa s. 21

✓ liitteet, s. 21-22

- testamentti ja avioehtosopimus
- perinnönjakokirja, jos perintö jo jaettu
- aiemmin kuolleen puolison perinnönjakokirja
- asiakirjat koskien perinnöstä luopumisesta, perintöosuuden luovutuksesta

✓ Perunkirjoitustilaisuudessa

- perukirjan asiat käydään läpi
- omaisuusluettelo ja arvostukset vahvistetaan
- lesken oikeudet selvitetään
- allekirjoitetaan perukirja